

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ВОЛОНТЕРСЬКА ТА БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
для здобувачів вищої освіти спеціальності
І10 «Соціальна робота та консультування»
освітньої програми «Управління соціальною сферою»
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2026**

УДК [364-322+364.054](072.034)

B68

Укладач Е. Р. Степанова

Затверджено на засіданні кафедри соціальної економіки.

Протокол № 6 від 09.12.2025 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Волонтерська та благодійна діяльність [Електронний ре-
B68 сурс] : методичні рекомендації до виконання практичних завдань
для здобувачів вищої освіти спеціальності І10 «Соціальна робота
та консультування» освітньої програми «Управління соціальною
сферою» першого (бакалаврського) рівня / уклад. Е. Р. Степанова. –
Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2026. – 32 с.

Наведено практичні завдання за кожною темою навчальної дисципліни
та методичні рекомендації щодо їхнього виконання. Запропоновано тестові
завдання для оцінювання набутих знань і навичок.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти спеціальності І10 «Со-
ціальна робота та консультування» освітньої програми «Управління соціаль-
ною сферою» першого (бакалаврського) рівня.

УДК [364-322+364.054] (072.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2026

Вступ

У сучасних умовах соціально-економічних трансформацій волонтерська і благодійна діяльність набувають особливої значущості як важливі механізми підтримання вразливих груп населення та розвитку громадянського суспільства. Зростання кількості соціальних викликів, зокрема пов'язаних із кризовими ситуаціями, воєнними подіями та економічною нестабільністю, зумовлює потребу в активній участі громадян у процесах взаємодопомоги, солідарності та соціальної відповідальності. Волонтерство сприяє формуванню соціальної згуртованості, розвитку емпатії, відповідальності й активної громадянської позиції, а благодійна діяльність забезпечує мобілізацію ресурсів для оперативного реагування на потреби суспільства.

Для майбутніх фахівців соціальної сфери участь у волонтерських і благодійних ініціативах є важливим інструментом набуття практичного досвіду, розвитку комунікативних навичок, емоційної стійкості та професійної компетентності. Така діяльність сприяє формуванню ціннісних орієнтацій, підвищенню рівня соціальної відповідальності, а також розвитку навичок із роботи в команді й управління соціальними проектами. Отже, волонтерська та благодійна діяльність є важливими факторами професійного становлення особистості й ефективної інтеграції майбутніх фахівців у сучасне соціальне середовище.

Мета навчальної дисципліни «Волонтерська та благодійна діяльність» полягає в оволодінні основними знаннями та вміннями, необхідними для розуміння змісту і значення волонтерської та благодійної діяльності (зокрема, надання соціальних послуг), а також для організації волонтерських груп і благодійних організацій за умов майбутньої професійної діяльності та розвитку в молоді соціальної активності, навичок усвідомленого та активного вибудовування власного життя.

Завданнями навчальної дисципліни є:

аналіз передумов виникнення і розвитку волонтерської та благодійної діяльності в Україні та світі;

дослідження класифікації волонтерських і благодійних угруповань та форм їхньої організації;

визначення мотиваційних факторів залучення до волонтерської та благодійної діяльності;

теоретичний аналіз етичних принципів і стандартів волонтерської та благодійної діяльності;

аналіз нормативно-правової бази, що регулює волонтерську та благодійну діяльність;

дослідження ролі волонтерства в системі соціальної роботи та соціального захисту населення;

формування навичок зі створення та реалізації волонтерських програм;

розроблення та планування благодійних проєктів, з огляду на соціальні потреби;

аналіз міжнародного досвіду реалізації волонтерських програм і благодійних ініціатив та можливостей його адаптації в Україні;

формування здатності до ефективної комунікації, командної роботи й соціальної відповідальності в процесі волонтерської та благодійної діяльності.

Об'єктом навчальної дисципліни є система соціальних відносин, процесів і практик, що виникають у процесі організації, здійснення й розвитку волонтерської та благодійної діяльності в суспільстві, а також взаємодія суб'єктів волонтерства і благодійності з державними, громадськими та міжнародними інституціями.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні засади, принципи, форми, методи та механізми організації й реалізації волонтерської та благодійної діяльності, а також мотиваційні, етичні, правові й управлінські аспекти функціонування волонтерських і благодійних ініціатив у сучасному суспільстві.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, наведено в табл. 1.

Таблиця 1

**Результати навчання та компетентності,
які формує навчальна дисципліна**

Результати навчання	Компетентності, якими має оволодіти здобувач вищої освіти
1	2
PH2	CK2
PH11	ЗК16

1	2
РН15	ЗК16
РН18	ЗК16

Примітки.

РН2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.

РН11. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення.

РН15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

РН18. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.

СК2. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

ЗК16. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи волонтерської та благодійної діяльності

Тема 1. Передумови виникнення волонтерства та благодійності

Мета – сформулювати розуміння передумов виникнення волонтерства та благодійності, а також розвинути здатність аналізувати їхні історичні, соціальні та культурні чинники розвитку.

Основні терміни й поняття: волонтерство, благодійність, соціальна допомога, громадянське суспільство, альтруїзм, соціальна відповідальність, неприбуткові організації.

Рекомендована література: [1 – 3; 8; 16].

Практичне заняття

Завдання 1.1. Аналіз понять.

Прочитайте наведені визначення «волонтерства» і «благодійності» в законодавстві України та міжнародних документах.

Сформууйте перелік цих визначень і складіть власне визначення цих понять, яке буде відображати їхню сутність та відмінності.

Завдання 1.2. Аналіз кризових ситуацій.

На прикладі війни, пандемії чи стихійного лиха опишіть:

які потреби виникають у суспільстві?

як реагують волонтери?

які форми благодійності виникають?

Приклади кризових ситуацій

Війна в Україні (із 2022 року).

Масові руйнування, вимушене переселення мільйонів людей, утрата роботи та доходів спричинили масштабну гуманітарну кризу. Волонтери та благодійні фонди стали головним джерелом підтримання для військових і цивільного населення.

Пандемія COVID-19 (2020 – 2021 рр.).

Соціальна ізоляція, перевантаженість системи охорони здоров'я й економічна криза призвели до зростання потреб у медичній і психологічній

допомозі. Волонтери забезпечували продукти та ліки літнім людям, а благодійні фонди фінансували лікарні.

Біженська криза у Європі (2015 – 2023 рр.).

Мільйони людей, рятуючись від війни та бідності, опинилися без житла й соціальних гарантій. У багатьох країнах ЄС волонтери створювали центри допомоги, а міжнародні організації забезпечували переселенців базовими потребами.

Землетрус у Туреччині та Сирії (2023 року).

Стихія залишила сотні тисяч людей без житла та засобів до існування. Волонтери брали участь у рятувальних роботах і збиранні гуманітарної допомоги, а благодійні фонди підтримували постраждалих.

Повені та пожежі у Європі та Азії (2021 – 2023 рр.).

Природні катастрофи зруйнували інфраструктуру, спричинили масову евакуацію й економічні втрати. Місцеві громади, екологічні ініціативи й міжнародні фонди об'єдналися для ліквідації наслідків та відновлення життєвих умов.

Завдання 1.3. Кейс-аналіз.

Проаналізуйте діяльність сучасного українського благодійного фонду чи волонтерської організації (наприклад, «Повернись живим», «Серце до серця», «Razom for Ukraine»).

Визначте:

- які проблеми розв'язує організація;
- які форми допомоги застосовує;
- які ресурси використовує.

Завдання 1.4. Творче завдання.

Напишіть есе (1–2 сторінки) на одну з тем: «Чому я б долучився/долучилася до волонтерства?» або «Мій ідеальний проєкт благодійної допомоги».

Тестові завдання з теми 1

1. Що є основною передумовою виникнення волонтерства:

- а) розвиток технологій;
- б) потреба у взаємодопомозі та солідарності;

- в) конкуренція між організаціями;
- г) державне регулювання?

2. Який історичний чинник сприяв розвитку благодійності:

- а) індустріалізація;
- б) релігійні та моральні цінності суспільства;
- в) зростання цін;
- г) розвиток транспорту?

3. Що характеризує волонтерську діяльність:

- а) обов'язковість виконання;
- б) оплачувана праця;
- в) добровільність і безкорисливість;
- г) комерційна вигода?

4. Яка соціальна потреба лежить в основі благодійності:

- а) розваги;
- б) підтримання вразливих груп населення;
- в) підвищення прибутку;
- г) реклама?

5. Який чинник найбільше вплинув на розвиток сучасного волонтерства:

- а) зменшення соціальних проблем;
- б) глобалізація та суспільні кризи;
- в) скорочення населення;
- г) те, що немає комунікації?

Тема 2. Класифікація волонтерських та благодійних угруповань

Мета – сформулювати розуміння класифікації волонтерських і благодійних угруповань, а також розвинути здатність аналізувати їхні види, особливості функціонування та роль у суспільстві.

Основні терміни й поняття: волонтерські організації, благодійні фонди, громадські об'єднання, неприбуткові організації, соціальні ініціативи, донорство, гуманітарна допомога.

Рекомендована література: [1 – 3; 5; 11; 14; 15].

Практичне заняття

Завдання 2.1. Кейс-стадії благодійної організації.

Виберіть одну благодійну організацію або волонтерський фонд, який працює в Україні (наприклад, «Повернись живим», «Таблеточки», Фонд Сергія Притули або іншу, на ваш вибір).

Проаналізуйте вибрану організацію та наведіть конкретні приклади діяльності фонду.

Завдання 2.2. Порівняльний аналіз: «Міжнародні організації проти українських».

Порівняйте діяльність однієї міжнародної благодійної організації, що працює в Україні (наприклад, UNICEF або Червоний Хрест), із діяльністю однієї української (наприклад, БФ «Повернись живим» або «Карітас Україна»).

Складіть порівняльну таблицю, де вкажіть:

основні напрями діяльності;

цільову аудиторію;

джерела фінансування;

специфіку роботи в умовах війни.

Напишіть короткий висновок, у якому поясніть ключові відмінності та переваги кожного типу організацій.

Завдання 2.3. Проєктне завдання: «Створення власної ініціативної групи».

Уявіть, що ви хочете створити власну ініціативну групу для розв'язання конкретної проблеми у вашому місті чи регіоні (наприклад, допомога безпритульним тваринам, збирання сміття, допомога літнім людям).

Розробіть концепцію вашої групи, яка містить:

назву;

напрямок діяльності;

форму організації;
масштаб діяльності;
план перших трьох кроків.

Презентуйте свій проєкт, обґрунтовуючи, чому саме така форма та напрям діяльності є найбільш оптимальними для вибраної проблеми.

План семінарського заняття

1. Від студентських ініціатив до мільйонних зборів: еволюція волонтерських рухів в Україні.
2. Діяльність міжнародних фондів в Україні: між гуманітарною допомогою та довгостроковими проєктами.
3. Корпоративна благодійність як інструмент PR і соціальної відповідальності.
4. Специфіка кризового волонтерства: від стихійних лих до повномасштабної війни.
5. Роль релігійних і конфесійних організацій у благодійному русі.
6. Фандрайзингові платформи як новий тип благодійності: аналіз UNITED24.
7. Напрями допомоги: аналіз медичної та соціальної сфери на прикладі фондів.
8. «М'яка сила» благодійності: як українські діаспорні фонди (Razom, Nova Ukraine) формують імідж України за кордоном.
9. Освітні та культурні ініціативи у волонтерстві: як допомагати, розвиваючи.
10. Інформаційна зброя: як благодійні фонди протидіють дезінформації.

Тестові завдання з теми 2

1. За якою ознакою найчастіше класифікують волонтерські організації:
 - а) за кольором логотипу;
 - б) за напрямками діяльності;
 - в) за кількістю працівників;
 - г) за місцем розташування офісу?

2. Які з наведених організацій належать до благодійних:
- а) комерційні підприємства;
 - б) громадські організації, що надають допомогу без прибутку;
 - в) державні податкові служби;
 - г) банківські установи?
3. Що характеризує міжнародні волонтерські організації:
- а) діяльність лише в межах однієї громади;
 - б) робота тільки з державними структурами;
 - в) діяльність у кількох країнах;
 - г) орієнтація лише на прибуток?
4. Яка форма волонтерських об'єднань є неформальною:
- а) зареєстрована благодійна організація;
 - б) громадська спілка;
 - в) ініціативна група громадян;
 - г) міжнародний фонд?
5. За сферою діяльності волонтерські організації можуть бути:
- а) тільки освітніми;
 - б) тільки медичними;
 - в) соціальними, екологічними, гуманітарними тощо;
 - г) лише державними?

Тема 3. Мотивація до волонтерської та благодійної діяльності

Мета – сформулювати розуміння мотивації до волонтерської та благодійної діяльності, а також розвинути здатність аналізувати внутрішні й зовнішні чинники, що спонукають людей до участі в соціально корисній діяльності.

Основні терміни й поняття: мотивація, альтруїзм, соціальна відповідальність, внутрішня мотивація, зовнішня мотивація, цінності, просоціальна поведінка.

Рекомендована література: [1; 2; 4; 8; 11; 12; 17].

Практичне заняття

Завдання 3.1. Кейс «Альтруїзм чи професійний інтерес?».

Здобувач вищої освіти бере участь у волонтерському проєкті допомоги переселенцям. Він відчуває задоволення від допомоги, але водночас розуміє, що цей досвід підвищить шанси на майбутнє працевлаштування.

Визначте, які мотиви тут виявляють (внутрішні чи зовнішні).

Обґрунтуйте, чому внутрішня і зовнішня мотивація можуть доповнювати одна одну.

Визначте у відкритих джерелах приклади міжнародних програм, де волонтерство стало стартом професійної кар'єри (Erasmus+, EVS).

Завдання 3.2. Кейс «Емпатія під час кризи».

Після повені в одній з областей України місцеві жителі активно організували допомогу постраждалим.

Поясніть, які внутрішні мотиви стали основою цієї активності.

Чи можна сказати, що суспільно-історичний контекст (стихійне лихо) посилив емпатію?

Визначте у медіа приклади стихійних лих протягом останніх років та проаналізуйте, які мотиви стимулювали волонтерів допомагати.

Завдання 3.3. Кейс «Соціальне визнання».

Волонтера нагородили грамотою міської ради. Після цього він став ще активніше долучатися до проєктів.

Визначте, який зовнішній мотив виявив.

Як суспільне визнання впливає на довготривалість участі людини у волонтерстві?

Визначте у ЗМІ приклади відомих українських волонтерів, чия діяльність стала публічно визнаною.

Завдання 3.4. Кейс «Війна і волонтерство».

Після початку повномасштабної агресії мільйони українців стали волонтерами.

Які суспільно-історичні фактори зумовили таку масову активність?

Які внутрішні та зовнішні мотиви перепліталися в цьому випадку?

Визначте і проаналізуйте приклади конкретних волонтерських ініціатив в Україні після 2022 року (гуманітарна допомога, евакуація, медичне підтримання).

Завдання 3.5. Мотивація волонтерів у різних країнах.

Дослідіть мотивацію волонтерів у різних країнах (США, Польщі, Японії, Україні).

Визначте, які внутрішні й зовнішні мотиви домінують у цих країнах.

Порівняйте, як культурні традиції й історичні події впливають на волонтерські рухи.

Завдання 3.6. Історія волонтерського руху.

Визначте матеріали про те, як зароджувався волонтерський рух у різних країнах (Україні, США, Польщі, Німеччині).

Які події стали поштовхом для його розвитку?

Як історичний контекст вплинув на мотиви людей долучатися до благодійності?

Завдання 3.7. Волонтерство під час кризових ситуацій.

Визначте приклади волонтерських ініціатив у різних країнах під час: війни, природних катастроф, економічних криз.

Проаналізувати, які мотиви (внутрішні й зовнішні) були рушійною силою цих дій.

План семінарського заняття

1. Чому молодь вибирає волонтерство: від tiktok-мотивації до реальної допомоги.

2. Волонтерство як трамплін у кар'єру: чи справді «досвід волонтера» відкриває двері?

3. Емпатія проти лайків: що сильніше мотивує молодь діяти – внутрішні цінності чи зовнішнє визнання?

4. Волонтерство під час війни: як молодь змінює країну і себе.

5. Корпоративне волонтерство: чому великі компанії заохочують молодих працівників до благодійності?

6. Волонтерські табори та міжнародні програми: шанс побачити світ чи реальний внесок у зміни?

7. Вигорання молодого волонтера: як знайти баланс між допомогою іншим і турботою про себе.

8. Культурний код солідарності: як українські традиції взаємодопомоги відгукуються у сучасному волонтерстві.

9. Соціальні мережі як двигун благодійності: від онлайн-зборів до глобальних челенджів.

10. Волонтерство майбутнього: які навички сьогодні формують лідерів завтрашнього дня.

Тестові завдання з теми 3

1. Що є основним внутрішнім мотивом волонтерської діяльності:

- а) матеріальна винагорода;
- б) бажання допомагати іншим;
- в) примус із боку держави;
- г) кар'єрний тиск?

2. Який приклад зовнішньої мотивації до волонтерства:

- а) особисті цінності;
- б) співчуття;
- в) отримання сертифіката або рекомендації;
- г) альтруїзм?

3. Який фактор найбільше впливає на стійкість волонтерської діяльності:

- а) тимчасовий інтерес;
- б) внутрішня мотивація та цінності;
- в) випадковість;
- г) те, що немає цілей?

4. Що таке «альтруїзм» у контексті волонтерства:

- а) прагнення до влади;
- б) допомога іншим без очікування винагороди;
- в) отримання прибутку;
- г) конкуренція?

5. Який психологічний чинник сприяє залученню до благодійності:
- а) байдужість;
 - б) емпатія;
 - в) агресія;
 - г) ізоляція?

Тема 4. Етичні засади волонтерської та благодійної діяльності

Мета – сформулювати розуміння етичних засад волонтерської та благодійної діяльності, а також розвинути здатність дотримуватися моральних принципів у процесі надання допомоги та взаємодії з отримувачами послуг.

Основні терміни й поняття: етика, моральні принципи, відповідальність, доброчесність, конфіденційність, повага, волонтерська етика.

Рекомендована література: [8; 11; 17].

Практичне заняття

Завдання 4.1. Конфіденційність і довіра.

Волонтер працює із внутрішньо переміщеними особами. Під час розмови одна жінка ділиться, що її син перебуває в депресії й не хоче жити. Волонтер вагається: зберегти конфіденційність чи повідомити психолога.

Проаналізуйте, які етичні принципи поставлено під сумнів.

Запропонуйте алгоритм дій волонтера.

Обґрунтуйте моральну прийнятність вашого рішення.

Завдання 4.2. Кейс «Межі допомоги».

Волонтер намагається допомогти літній людині, яка категорично відмовляється від допомоги, хоча потребує її.

Визначте етичну дилему. Виберіть, який принцип є пріоритетним: автономія чи обов'язок допомогти.

Розробіть морально виправдане рішення.

Завдання 4.3. Кейс «Особиста вигода».

Один із волонтерів використовує автомобіль, придбаний на пожертви, у власних справах.

Визначте, які принципи порушено.

Опишіть можливі наслідки для організації.

Розробіть рекомендації щодо запобігання подібним порушенням.

Завдання 4.4. Міжнародні стандарти етики волонтерства.

Визначте міжнародні чи українські документи (Кодекс етики волонтера ООН, Європейська хартія прав волонтерів тощо).

Створіть короткий огляд (4 – 5 слайдів): спільні та унікальні принципи для України.

Завдання 4.5. Порівняння етичних кодексів різних організацій.

Порівняйте етичні вимоги в трьох організаціях (наприклад, «Червоний Хрест», «Повернись живим», «Карітас»).

Оформіть результати в таблиці із зазначенням основних принципів, спільних і відмінних рис та прикладів реалізації.

Завдання 4.6. Аналіз Кодексу етики волонтера.

Проаналізуйте текст Кодексу етики волонтера (українського або міжнародного).

Визначте п'ять найважливіших принципів і поясніть, чому саме вони є базовими.

Завдання 4.7. Етичний портрет волонтера.

Визначте 5 – 7 ключових моральних рис волонтера (згідно з текстом теми).

Наведіть приклади вияву кожної з них у реальних умовах.

Тестові завдання з теми 4

1. Що є основним етичним принципом волонтерської діяльності:

- а) прибутковість;
- б) добровільність і безкорисливість;
- в) конкуренція;
- г) формальність?

2. Який принцип передбачає повагу до гідності отримувачів допомоги:

- а) конфіденційність;
- б) гуманізм;
- в) ефективність;
- г) контроль?

3. Що означає принцип конфіденційності у волонтерстві:

- а) поширення інформації про клієнтів;
- б) захист особистих даних отримувачів допомоги;
- в) ігнорування інформації;
- г) публікація звітів?

4. Яка поведінка відповідає етичним нормам волонтера:

- а) використання ресурсів у власних цілях;
- б) поважне ставлення до всіх учасників діяльності;
- в) ігнорування правил;
- г) маніпуляції?

5. Який принцип забезпечує чесність і відкритість у благодійній діяльності:

- а) конкурентність;
- б) прозорість;
- в) ізоляція;
- г) формальність?

Тема 5. Нормативно-правова база волонтерської та благодійної діяльності

Мета – сформулювати розуміння нормативно-правової бази волонтерської та благодійної діяльності, а також розвинути здатність застосовувати правові норми в практиці організації та здійснення такої діяльності.

Основні терміни й поняття: законодавство, волонтерська діяльність, благодійна діяльність, нормативно-правові акти, неприбуткові організації, правове регулювання, соціальна політика.

Рекомендована література: [3; 7 – 10].

Практичне заняття

Завдання 5.1. Аналіз законодавчого документа.

Ознайомтеся з текстом Закону України «Про волонтерську діяльність».

Визначте:

основні принципи волонтерської діяльності;

права й обов'язки волонтерів.

Які гарантії передбачено державою для волонтерів?

Завдання 5.2. Кейс «Визначення правового статусу ситуації».

Волонтерська група з міста Харкова самостійно збирає кошти на ліки для військових. Вони не є зареєстрованими як організація, але мають банківську картку на ім'я одного з учасників.

Чи мають вони право офіційно збирати пожертви?

Як вони можуть легалізувати свою діяльність, відповідно до законодавства?

Які ризики існують у такій формі волонтерства?

Завдання 5.3. Створення мініпроєкту благодійної ініціативи.

Розробіть концепцію невеликого благодійного проєкту (наприклад, допомога дітям, притулку, лікарні).

Укажіть: мету і завдання; цільову аудиторію; джерела фінансування; правову форму діяльності (організація, фонд, ініціатива); очікуваний соціальний ефект.

Завдання 5.4. Міжнародна практика.

Дослідіть, які принципи волонтерської діяльності закріплено в Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 56/38 (2001 року) або Рекомендації Ради Європи.

Порівняйте їх з українським законодавством (відповідь оформити у вигляді таблиці).

Завдання 5.5. Кейс «Етична дилема волонтера».

Волонтер дістав доступ до особистої інформації про переселенців (адреси, стан здоров'я). Один із журналістів просить поділитися цими даними для репортажу.

Як має діяти волонтер?

Яку норму закону він може порушити, якщо передасть інформацію?

Як забезпечити етичність і законність у такій ситуації?

Тестові завдання з теми 5

1. Який основний закон регулює волонтерську діяльність в Україні:

- а) Конституція України;
- б) Закон України «Про волонтерську діяльність»;
- в) Податковий кодекс України;
- г) Цивільний кодекс України?

2. Який нормативний акт визначає правові засади благодійної діяльності:

- а) Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»;
- б) Трудовий кодекс України;
- в) Господарський кодекс України;
- г) Бюджетний кодекс України?

3. Хто може бути волонтером, згідно із законодавством України:

- а) лише громадяни України, старші за 25 років;
- б) будь-яка дієздатна особа, яка добровільно здійснює діяльність;
- в) тільки працівники державних установ;
- г) лише члени організацій?

4. Що є обов'язковим для здійснення благодійної діяльності організацією:

- а) отримання прибутку;
- б) державна реєстрація організації;
- в) наявність реклами;
- г) участь у міжнародних проєктах?

5. Яке право має волонтер:

- а) отримувати обов'язкову заробітну плату;
- б) вимагати прибуток від діяльності;
- в) отримувати відшкодування витрат, пов'язаних із діяльністю;
- г) ігнорувати правила організації?

Змістовий модуль 2

Волонтерство і благодійність

Тема 6. Волонтерство та соціальна робота

Мета – сформувати розуміння взаємозв'язку волонтерства та соціальної роботи, а також розвинути здатність аналізувати їхню роль у розв'язанні соціальних проблем і підтриманні різних груп населення.

Ключові слова: волонтерство, соціальна робота, соціальні послуги, вразливі групи, соціальне підтримання, громадянська активність, соціальна допомога.

Рекомендована література: [2; 4; 5; 8; 11; 12].

Практичні заняття

Завдання 6.1. Аналіз прикладів волонтерської діяльності.

Ознайомитися із прикладами успішних волонтерських ініціатив в Україні (наприклад, «Повернись живим», «Добробат», Repair Together, «Твоя опора»).

Проаналізуйте, які соціальні проблеми вони розв'язують, якими засобами досягають результатів, які ресурси залучають.

Завдання 6.2. Розроблення власного волонтерського проєкту.

Розробіть концепцію власної волонтерської ініціативи або соціального проєкту.

Визначте проблему, мету, цільову групу, завдання, ресурси, очікувані результати та можливих партнерів.

Готовий проєкт завантажте в окрему папку на ПНС.

Завдання 6.3. Волонтерська карта регіону.

Зберіть та узагальніть інформацію про волонтерські організації й ініціативи у своєму місті або області.

Подайте результати у вигляді карти чи переліку з коротким описом напрямів діяльності.

Завдання 6.4. Порівняльний аналіз українського та міжнародного волонтерського досвіду.

Виберіть один український і один міжнародний волонтерський проєкт (наприклад, United24 і Doctors Without Borders), порівняйте їхню структуру, цілі, джерела фінансування, підходи до допомоги.

Завдання 6.5. Волонтерські історії успіху.

Визначте або підготуйте коротку історію конкретного волонтера чи ініціативи, яка змінила життя людей або громади.

Опишіть її у вигляді нариса, статті чи посту для соцмереж.

Завдання 6.6. Соціальні мережі як інструмент волонтерства.

Проаналізуйте, як волонтери використовують соціальні медіа (інстаграм, телеграм, тіток, фейсбук) для комунікації, звітності та збирання допомоги.

Наведіть приклади ефективних онлайн-кампаній.

Тестові завдання з теми 6

1. Який зв'язок між волонтерством і соціальною роботою:

- а) вони не є пов'язаними між собою;
- б) волонтерство є складовою соціальної роботи;
- в) соціальна робота є частиною волонтерства;
- г) це тільки комерційні види діяльності?

2. Яка роль волонтерів у соціальній роботі:

- а) замінювати всіх професійних соціальних працівників;
- б) допомагати в наданні соціальних послуг;
- в) контролювати діяльність держави;
- г) виконувати лише адміністративну роботу?

3. Що відрізняє соціального працівника від волонтера:

- а) те, що немає освіти;
- б) професійна підготовка й оплачуваність праці;
- в) те, що немає досвіду;
- г) наявність мотивації?

4. У якій сфері волонтерів найчастіше залучають до соціальної роботи:

- а) банківській;
- б) підтриманні вразливих груп населення;
- в) промисловості;
- г) торгівлі?

5. Яка перевага залучення волонтерів у соціальній роботі:

- а) підвищення витрат;
- б) розширення обсягу та доступності соціальних послуг;
- в) зниження якості послуг;
- г) ускладнення управління?

Тема 7. Створення волонтерської програми

Мета – сформувати знання та навички зі створення волонтерської програми, а також розвинути здатність планувати, організовувати й реалізовувати волонтерські ініціативи.

Ключові слова: волонтерська програма, планування, організація діяльності, ресурси, координація, моніторинг, оцінювання.

Рекомендована література: [11].

Практичне заняття

Завдання 7.1. Створення мініпроєкту волонтерської програми.

Виберіть соціальну проблему та цільову групу.

Розробіть мініпрограму (термін – 1 – 2 місяці), серед якої:

цілі та завдання;

організаційна структура;

план діяльності волонтерів;

план навчання та мотивації;

методи оцінювання результатів.

Презентуйте проєкт у класі або групі, отримайте зворотний зв'язок.

Завдання 7.2. Розв'язання проблемних питань.

Виберіть одну соціальну проблему у вашій громаді (наприклад: самотні люди похилого віку, безпритульні тварини).

Коротко опишіть проблему (3 – 4 речення); укажіть, кого вона стосується та поясніть у чому її пріоритетність для розгляду та подальшої допомоги.

Тестові завдання з теми 7

1. Із чого починають створення волонтерської програми:
 - а) здійснення реклами;
 - б) визначення потреб та цілей програми;
 - в) наймання персоналу;
 - г) закупівлі обладнання?

2. Який етап передбачає залучення учасників до програми:
 - а) планування;
 - б) рекрутинг волонтерів;
 - в) оцінювання;
 - г) завершення програми?

3. Що є важливим елементом управління волонтерами:
 - а) ігнорування їхніх потреб;
 - б) навчання та підтримання;
 - в) те, що немає комунікації;
 - г) жорсткий контроль без пояснень?

4. Який інструмент використовують для оцінювання ефективності програми:
 - а) інтуїцію;
 - б) моніторинг і оцінювання результатів;
 - в) випадковий вибір;
 - г) усні припущення?

5. Що сприяє успішності волонтерської програми:
 - а) те, що немає планування;
 - б) чітка структура та координація діяльності;
 - в) ігнорування зворотного зв'язку;
 - г) мінімальна взаємодія?

Тема 8. Створення благодійного проєкту

Мета – сформулювати знання та навички зі створення благодійного проєкту, а також розвинути здатність планувати, організовувати та реалізовувати соціально значущі ініціативи.

Ключові слова: благодійний проєкт, проєктування, цільова аудиторія, ресурси, фандрайзинг, соціальний ефект, оцінювання результатів.

Рекомендована література: [11].

Практичне заняття

Завдання 8.1. Назва та ідея благодійного проєкту.

Здобувачам вищої освіти пропонують придумати власний благодійний проєкт і дати йому назву. Після цього слід коротко описати сенс проєкту в кількох реченнях: зазначити, на яку саме соціальну проблему його спрямовано розв'язати; у чому полягає основна ідея діяльності та який формат допомоги передбачають (наприклад, матеріальне підтримання, інформаційна кампанія або організація заходів).

Результат завантажте на ПНС у відповідну папку.

Завдання 8.2. Кейс «Допомога літнім людям».

У невеликому місті зросла кількість самотніх людей похилого віку, які мають труднощі із придбанням продуктів і ліків. Місцева влада не встигає покривати всі потреби, а частина людей взагалі залишається без регулярної допомоги.

Необхідно запропонувати ідею благодійного проєкту, який допоможе розв'язати цю проблему, сформулювати його мету й описати одну конкретну дію, яку можна реалізувати вже протягом першого тижня.

Завдання 8.3. Аналіз потреб і доцільності проєкту.

У місті планують запуск благодійного проєкту з безкоштовного роздавання одягу для малозабезпечених сімей. Водночас у громаді вже діє кілька подібних ініціатив, але вони працюють нерегулярно і не охоплюють усіх тих, хто потребує.

Необхідно проаналізувати ситуацію та визначити, чи є доцільним створення нового проєкту. У відповіді слід обґрунтувати, які потреби

залишаються незакритими, та запропонувати, чим новий проєкт може відрізнитися від наявних.

Завдання 8.4. Аналіз цільової аудиторії.

Благодійна організація планує реалізувати проєкт підтримання дітей із вразливих сімей, але не має чіткого розуміння, на яку саме групу варто орієнтуватися (дітей молодшого віку, підлітків або всіх разом).

Студенту потрібно проаналізувати ситуацію та визначити, яку цільову аудиторію доцільніше вибрати, обґрунтувавши свій вибір з огляду на потреби, ресурси й очікуваний результат.

Тестові завдання з теми 8

1. Із чого починається створення благодійного проєкту:

- а) виконання звітності;
- б) визначення проблеми та цільової аудиторії;
- в) розподіл прибутку;
- г) закупівлі ресурсів?

2. Який етап містить формулювання мети та завдань проєкту:

- а) оцінювання;
- б) планування;
- в) завершення;
- г) контроль?

3. Що є важливим джерелом фінансування благодійного проєкту:

- а) продаж товарів;
- б) донорські внески та гранти;
- в) штрафи;
- г) податки?

4. Який інструмент допомагає контролювати виконання проєкту:

- а) випадкові рішення;
- б) план-графік реалізації;
- в) усні домовленості;
- г) ігнорування дедлайнів?

5. Що є показником успішності благодійного проєкту:
- а) те, що немає витрат;
 - б) досягнення поставлених цілей і соціального ефекту;
 - в) мінімальна участь людей;
 - г) те, що немає звітності?

Тема 9. Міжнародний досвід діяльності волонтерських програм та благодійних проєктів

Мета – сформулювати розуміння міжнародного досвіду діяльності волонтерських програм і благодійних проєктів, а також розвинути здатність аналізувати та адаптувати кращі практики до національного контексту.

Ключові слова: міжнародний досвід, волонтерські програми, благодійні проєкти, кращі практики, глобальне партнерство, соціальні інновації, міжнародні організації.

Рекомендована література: [5; 15].

Практичне заняття

Завдання 9.1. Аналіз міжнародного прикладу.

Виберіть одну відому міжнародну волонтерську або благодійну програму (наприклад, допомогу під час стихійних лих або соціальні ініціативи у сфері освіти) і коротко опишіть її діяльність.

У відповіді необхідно визначити мету програми, цільову аудиторію й основні види діяльності, а також пояснити, чому ця програма є успішною.

Завдання 9.2. Порівняльний аналіз.

Порівняйте міжнародну благодійну ініціативу з подібною українською. Потрібно визначити спільні риси та відмінності в підходах до організації діяльності, залучення ресурсів і роботи із цільовою аудиторією, а також зробити висновок про те, які практики можна запозичити.

Завдання 9.3. Адаптація міжнародного досвіду.

Виберіть конкретну міжнародну практику (наприклад, систему залучення волонтерів або формат збирання коштів) і опишіть, як її можна адаптувати до українських умов.

Зважайте на соціальні, економічні та культурні особливості, а також воєнний стан у країні.

Завдання 9.4. Кейс «Міжнародна організація».

Уявіть, що міжнародна благодійна організація планує розширити свою діяльність в Україні.

Проаналізуйте, які виклики можуть виникнути (правові, культурні, організаційні) та запропонувати способи їхнього подолання.

Відповідь оформіть у вигляді таблиці.

Завдання 9.5. Аналіз комунікацій міжнародних проектів.

Потрібно дослідити, як міжнародні благодійні організації взаємодіють зі своєю аудиторією.

Слід визначити основні канали комунікації та пояснити, чому вони є ефективними.

Тестові завдання з теми 9

1. Що характеризує міжнародні волонтерські програми:

- а) діяльність лише в межах однієї країни;
- б) участь людей з різних країн у спільних проєктах;
- в) орієнтація тільки на прибуток;
- г) те, що немає координації?

2. Яка організація є прикладом міжнародної волонтерської діяльності:

- а) комерційний банк;
- б) міжнародні неурядові організації;
- в) приватна компанія;
- г) торговельна мережа?

3. Яка перевага міжнародного досвіду у волонтерстві:

- а) обмеження знань;
- б) обмін практиками та підвищення ефективності;
- в) зниження співпраці;
- г) ізоляція організацій?

4. Який виклик є характерним для міжнародних благодійних проєктів:

- а) те, що немає учасників;
- б) культурні та мовні бар'єри;
- в) повна однорідність середовища;
- г) простота управління?

5. Що сприяє успішності міжнародних волонтерських програм:

- а) ігнорування місцевих особливостей;
- б) адаптація до культурного контексту;
- в) те, що немає планування;
- г) мінімальна комунікація?

Рекомендована література

Основна

1. Бондаренко А., Вдовцов Ю. Посібник по роботі з волонтерами. Київ, 2021. 164 с.
2. Менеджмент волонтерських програм : посібник для підготовки менеджерів волонтерських програм / за заг. ред. Т. І. Сила, Т. Л. Лях. Київ : ОБНОВА КОМПАНІ, 2020. 174 с. URL: <https://surl.li/pqyjnw>.
3. Назарова Г. В., Степанова Е. Р. Міжнародні соціальні інституції та програми : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 285 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30609>.
4. Посібник волонтера / В. В. Вашкович та ін. Одеса : ВД «Гельветика», 2022. 88 с.
5. Потенціал волонтерства та лідерства у здійсненні профілактики ВІЛ та ризикованої поведінки на базі професійно-технічних навчальних закладів : навч.-метод. посіб. / Журавель Т. В. та ін. Київ : ФОП Буря О. Д., 2014. 224 с. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4959/>.
6. Сотнікова Ю. В. Державне регулювання соціальної сфери : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 155 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30338>.

Додаткова

7. Котелевець А. М. Розвиток соціальної активності студентів у волонтерській діяльності: дис. д-ра філософії за спец. 231 «Соціальна робота» (23 «Соціальна робота»). Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2024. URL: <https://surl.li/tnhvyx>.
8. Посібник волонтера : навчально-практичний матеріал для волонтерів та організаторів волонтерської діяльності. URL: <https://jurkniga.ua/posibnik-volontera/>.
9. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України № 5073-VI від 28.08.2025 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://surl.lu/mwzdcdd>.

10. Про волонтерську діяльність : Закон України № 3236-VI від 01.06.2025 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.

11. Шопіна І. М. Благодійна та волонтерська діяльність як суспільна практика: правові, телеологічні та аксіологічні аспекти // Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 2. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.92>.

Інформаційні ресурси

12. Волонтерство в Україні: океан можливостей чи море викликів? Інсайти круглого столу Української Волонтерської Служби. URL: <https://volunteer.country/library/volonterstvo-v-ukrayini>.

13. Волонтерство. Як підтримувати мотивацію та зарадити виго-
ранню. URL: <https://surl.li/kkjwbd>.

14. Волонтерська платформа. URL: <https://surl.li/dwlhgc>.

15. Волонтерська та благодійна діяльність : сайт персональних навчальних систем. URL: <https://surl.li/bfyjie>.

16. Волонтерський менеджмент. Як зробити волонтерами всю країну? URL: <https://www.bur.org.ua/volonterskyj-menedzhment-yak-zrobyty-volonteramy-vsyu-krayinu/>.

17. Що таке волонтерство та які його основні принципи? URL: <https://www.ucla.org.ua/?p=1600>.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи волонтерської та благодійної діяльності	6
Тема 1. Передумови виникнення волонтерства та благодійності	6
Тема 2. Класифікація волонтерських та благодійних угруповань	8
Тема 3. Мотивація до волонтерської та благодійної діяльності	11
Тема 4. Етичні засади волонтерської та благодійної діяльності	15
Тема 5. Нормативно-правова база волонтерської та благодійної діяльності	17
Змістовий модуль 2. Волонтерство і благодійність.....	20
Тема 6. Волонтерство та соціальна робота	20
Тема 7. Створення волонтерської програми	22
Тема 8. Створення благодійного проєкту	24
Тема 9. Міжнародний досвід діяльності волонтерських програм та благодійних проєктів	26
Рекомендована література.....	29
Основна	29
Додаткова	29
Інформаційні ресурси	30

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ВОЛОНТЕРСЬКА ТА БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
для здобувачів вищої освіти спеціальності
І10 «Соціальна робота та консультування»
освітньої програми «Управління соціальною сферою»
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Степанова** Ека Рамінівна

Відповідальний за видання *Г. В. Назарова*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *В. О. Дмитрієва*

План 2026 р. Поз. № 54 ЕВ. Обсяг 32 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61165, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*